

Delgivning av miljö- och bygglovsnämndens
beslut om handlingsplan för förorenade
områden

40

2023KS398

§ 68

Dnr 272/23

Handlingsplan förorenade områden

Beslut

Miljö- och bygglovsnämnden antar handlingsplanen inklusive mål och strategi.

Miljö- och bygglovsnämnden beslutar att delge rapporten till kommunstyrelsen.

Ärendet

Det finns ett nationellt mål att alla förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön. Enligt Västra Götalands regionala tilläggs mål ska alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade senast 2050.

I Härryda kommun finns cirka 140 till 160 förorenade eller potentiellt förorenade områden. Verksamheten för miljö- och hälsoskydd, har tagit fram en handlingsplan för hur arbete med att undersöka och åtgärda dessa ska genomföras för att nå målet.

Handlingsplanen sätter mål för arbetet, tydliggör vilka prioriteringar som ska göras, vilka resurser som krävs samt klargör ansvarsfördelningen i arbetet. I handlingsplanen finns också strategi för hur kommunen ska uppnå målet att alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön vara åtgärdade år 2050.

Mål

Miljö- och hälsoskydd föreslår följande mål för miljö- och bygglovsnämndens arbete med förorenade områden:

Översiktliga mål

Miljö- och bygglovsnämnden ska bedriva egeninitierad tillsyn av förorenade områden utifrån en fastställd handlingsplan.

Detaljerade mål

Miljö- och bygglovsnämnden har som mål att under 2023 att se över och uppdatera registret över kommunens förorenade områden samt branschklassa identifierade objekt enligt Naturvårdsverkets branschlista.

Miljö- och bygglovsnämnden har som mål att under 2024 – 2026 inventera alla objekt i branschklass 1 och 2 enligt MIFO Fas 1.

Miljö- och bygglovsnämnden har som mål att varje år bedriva egeninitierad tillsyn av två objekt med riskklass 1 eller 2 enligt MIFO Fas 2.

Sammanträdesdatum
2023-05-17

Miljö- och bygglovsnämnden ska verka för att alla förorenade objekt i riskklass 1 och 2 som nämnden har tillsyn över vid behov är åtgärdade senast år 2050.

Strategi

För att kunna arbeta aktivt mot att nå miljömålet giftfri miljö är arbete med såväl egeninitierad som händelsestyrd tillsyn av förorenade områden viktigt. Miljö- och bygglovsnämnden kommer därför att arbeta enligt följande strategi.

- Miljö- och hälsoskydd ska upprätthålla kompetens och/eller rekrytera för att ha kompetens inom förorenade områden.
- Miljö- och hälsoskydd handlägger inkomna anmälningar och annan händelsestyrd tillsyn med tillräckliga resurser.
- Miljö- och hälsoskydd ska öka den egeninitierade tillsynen jämfört med nuläget.
- Miljö- och hälsoskydd ska ställa krav på att objekt i branschklass 1 och 2 inventeras och riskklassas.
- Miljö- och hälsoskydd ska ställa krav på att översiktliga undersökningar samt eventuella åtgärder för objekt i riskklass 1 och 2 utförs.
- Miljö- och hälsoskydd ska bevaka att undersökningar genomförs i samband med detaljplaner och bygglov vid misstanke om att föroreningar förekommer.
- Miljö- och hälsoskydd ska kontinuerligt uppdatera EBH-stödet.

Resurser

Historiskt sett har verksamheten för miljö- och hälsoskydd mest arbetat med händelsestyrt arbete inom förorenade områden. För att nå målet om att ha åtgärdat de förorenade områdena måste mer tid läggas på egeninitierad tillsyn.

Behovsutredningen som miljö- och hälsoskydd har tagit fram visar att det finns ett behov på cirka 1200 timmar per år för arbete med tillsyn av förorenade områden. Tillgängliga resurser idag är cirka 600 timmar för området, vilka måste läggas på händelsestyrt arbete. Detta innebär i dagsläget att resurserna är otillräckliga för att kunna arbeta med egeninitierad tillsyn enligt handlingsplanen. För att uppnå målen måste omprioriteringar göras eller så måste ytterligare resurser tillförs.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2023-05-10
Handlingsplan förorenade områden

Handlingsplan för orenade områden i Härryda kommun

Handlingsplan

Författare: Johanna Karlsson

Innehåll

Handlingsplan förorenade områden i Härryda kommun.....	3
1. Bakgrund och syfte	3
2. Uppföljning.....	3
3. Klassificering av förorenade områden.....	3
4. Lägesbeskrivning.....	4
4.1 Förorenade områden i Härryda kommun.....	4
4.2 Tillsynsarbetet.....	5
4.3 Prioriteringsgrunder för egeninitierad tillsyn	6
4.4 Arbete med fysisk planering	6
4.5 Ansvarsfördelning för arbete med förorenade områden	6
5. Mål för arbetet med förorenade områden	7
5.1 Nationella miljömål	7
5.2 Regionala miljömål.....	7
5.3 Övriga	7
6. Miljö- och bygglovsnämndens mål för arbete med förorenade områden.....	8
7. Strategi.....	8
8. Resursbehov.....	9
8.1 Finansiering	9
9. Länkar.....	10

Handlingsplan för förorenade områden i Härryda kommun

1. Bakgrund och syfte

Ett förorenat område är en plats som är så förorenad att den kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. På ett sådant område överskrider halterna av en förorening den lokala bakgrundshalten, det vill säga halten av ett ämne som förekommer naturligt i omgivningen. Området kan utgöras av mark, vatten, sediment och/eller byggnader och anläggningar.

Miljö- och bygglovsnämnden har tillsynsansvaret för förorenade områden i Härryda med undantag av de verksamheter där länsstyrelsen har tillsyn. Tillsynen av förorenade områden omfattar både händelsestyrda samt egeninitierade ärenden.

Miljö- och hälsoskydd har tagit fram en handlingsplan som beskriver vilka förorenade områden som finns inom kommunen och hur dessa ska hanteras. Handlingsplanen ska ge förutsättningar för ett mer strategiskt och systematiskt arbete för att uppnå miljömålet Giftfri miljö. Handlingsplanen syftar till att tydliggöra vilka prioriteringar som ska göras, resurser, ansvarsområden, mål för arbetet samt strategi och tidsplan för de aktiviteter som behöver genomföras.

2. Uppföljning

Detta är den första handlingsplanen för förorenade områden som tagits fram med långsiktigt perspektiv och planering. Handlingsplanen ska uppdateras senast 1 juni 2025.

3. Klassificering av förorenade områden

Områden (så kallade objekt) som identifierats som misstänkt förorenade klassas efter bransch utifrån Naturvårdsverket branschklasslista. Branschklassningen är en grupprikklassning som baseras på generella bedömningar utifrån vilken verksamhet eller bransch som funnits på platsen. Branschklass 1 innebär den största risken och branschklass 4 den minsta. Ett identifierat potentiellt förorenat område behöver inte vara förorenat i praktiken eller komma att kräva efterbehandlingsåtgärder.

För att bedöma vilka objekt som är mest prioriterade att åtgärda inventeras de branschklassade objekten sedan enligt Naturvårdsverkets MIFO-metodik (Metodik för Inventering av Förorenade Områden). MIFO Fas 1 omfattar en orienterande studie och resulterar i en riskklassning. MIFO Fas 2 inkluderar en översiktlig undersökning och en ny riskklassning. I och med riskklassningen görs en bedömning av de risker för människors hälsa och miljön som det förorenade området kan leda till idag. Det finns fyra olika riskklasser:

- riskklass 1, mycket stor risk,
- riskklass 2, stor risk,
- riskklass 3, måttlig risk och
- riskklass 4, liten risk.

Det är huvudsakligen länsstyrelserna i respektive län som tidigare utfört befintliga inventeringar enligt MIFO och riskklassat de då identifierade objekten.

Länsstyrelsernas arbete med inventering av förorenade områden avslutades 2015 och det ligger numera på kommunerna att fortsätta arbetet med inventering.

Länsstyrelsen fortsätter dock att registrera information om förorenade områden i en databas, EBH-stödet.

4. Lägesbeskrivning

4.1 Förorenade områden i Härryda kommun

Inom Härryda kommun finns 140 stycken potentiellt eller konstaterat förorenade objekt registrerade i EBH-stödet. Av dessa är 138 stycken kommunens tillsynsobjekt (länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för Landvetter Flygplats samt Renova Fläskebo). Av kommunens tillsynsobjekt är 28 stycken inventerade och riskklassade. Övriga 110 är enbart identifierade och branschklassade.

Fördelning av kommunens risk-och branschklassade tillsynsobjekt framgår av tabellen nedan.

Risk-/branschklass	1	2	3	4	Totalt
Riskklassade	1	8	14	5	28
Endast branschklassade	0	33	49	28	110
Totalt	1	41	63	33	138

Till detta tillkommer ca 10 - 15 nya identifierade objekt som ännu inte finns registrerade i databasen, som t.ex. upptäckts i samband med tillsyn eller i exploateringsprojekt.

Objekten i riskklass 1 och 2 består alla av nedlagda verksamheter: ett sågverk med dopping (Bröderna Svenssons sågverk), två avfallsdeponier (Tjärnet-tippen och Snåkeredstippen), en textilindustri (Mölnlycke fabriker), två kemtvättar med lösningsmedel (Björndalstvädden och Jägerströms tvätt), ett tungmetallgjuteri (Precisions-Produkter Gjuteri AB), en verksamhet med skrothantering (Härryda Bilreparationer) samt en bildemonterare (Härryda Bil och Skrot AB).

Objekten i branchklass 1 och 2 består i huvudsak av verkstadsindustrier med halogenerade lösningsmedel samt av drivmedelshandling (bensinstationer).

4.2 Tillsynsarbetet

Ärenden avseende förorenade områden kan delas in i händelsestyrda samt egeninitierade ärendetyper.

Exempel på händelsestyrda ärenden som kräver handläggning kan vara anmälan om avhjälpandeåtgärd av förorenade områden, underrättelse av påträffad förorening, granskning av detaljplaner i exploateringsärenden, utsläpp vid olyckor samt tillsynsinsatser vid grävarbeten som påverkar förorenade områden. Även rådgivning till verksamhetsutövare och exploatörer samt samverkan med andra avdelningar inom kommunen eller med andra miljökontor i andra kommuner ingår i det händelsestyrda arbetet.

Det egeninitierade tillsynsarbetet ska styras mot de prioriterade objekten, dvs riskklass 1 och 2 samt branschklass 1 och 2. Arbetsprocessen är att objekten efter en identifiering ska inventeras och riskklassas enligt MIFO Fas 1. Om objekten hamnar i riskklass 1 eller 2 är de sedan prioriterade för vidare undersökning enligt MIFO Fas 2. Undersökningen ska visa om det finns föroreningar på eller i anslutning till det aktuella området och föroreningars utbredning i plan och djupled. Eventuella spridningsvägar ska också identifieras.

Efter undersökning kan det bli aktuellt med en efterbehandling (sanering eller annan åtgärd). När arbetet med sanering är avslutad klassas objektet om på grund av att risken minskar. Objektet får också en preciserad status (känslig markanvändning eller mindre känslig markanvändning).

Platser där riskerna bedöms som måttliga eller låga (riskklass 3 och 4) prioriteras normalt inte för vidare undersökningar eller åtgärder. Ändrad markanvändning kan dock innebära att även dessa platser ska prioriteras för undersökningar och åtgärder i samband med t.ex. exploatering.

Det egeninitierade arbetet omfattar även framtagning av handlingsplan samt uppdatering av EBH-stöd.

4.3 Prioriteringsgrunder för egeninitierad tillsyn

På grund av begränsade resurser finns ett behov av att prioritera vilka objekt som den egeninitierade tillsynen ska utreda och ställa krav på. Miljö- och hälsoskydd har bedömt följande prioriteringsgrunder som mest relevanta efter att objekten prioriterats utifrån riskklass och branschklass:

- Objekt inom vattenskyddsområden
- Objekt som kan innebära hot mot naturområden
- Objekt som brådskar ur ansvarssynpunkt som risk för nedläggning och/eller konkurs
- Objekt inom ett riskområde för översvämning och framtida klimatförändringar
- Objekt som omfattas eller berörs av översiktsplan eller planarbete

Dessa prioriteringsgrunder har bedömts som relevanta vid t ex årligt urval av objekt för ansvarsutredning, inventering och krav på utredningar och åtgärder.

4.4 Arbeta med fysisk planering

Vid planläggning prövas om marken är lämplig för avsedd användning. Inom ramen för arbetet med nya eller ändrade detaljplaner behöver därför frågan om eventuella markföroreningar utredas. Om det finns misstanke om att mark, grundvatten och/eller dricksvatten kan vara förorenade görs miljötekniska markundersökningar under planprocessen och föroreningssituationen bedöms. Innan startbesked för ny eller ändrad markanvändning tillåts inom planområdet ska området efterbehandlas om det finns ett sådant behov.

4.5 Ansvarsfördelning för arbete med förorenade områden

I Härryda kommun är arbetet med förorenade områden organiserat på följande sätt:

- Miljö- och hälsoskydd har ansvar för tillsyn enligt miljöbalken.
- Plan- och exploatering har ansvar för fysisk planering samt ansvar för förorenade områden som kommunen orsakat eller äger.
- Fastighet kan agera huvudman vid bidragsansökan till Länsstyrelsen.

5. Mål för arbetet med förorenade områden

5.1 Nationella miljömål

Det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljö kvalitetsmål fastställda av riksdagen. Arbetet med förorenade områden berör flera av dessa mål till exempel Giftfri miljö, God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Målet för Giftfri miljö, delområdet förorenade områden är att: ”Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön.”

Det finns för närvarande inte något nationellt etappmål för förorenade områden.

5.2 Regionala miljömål

Enligt de regionala tilläggsmålen för Giftfri miljö ska alla förorenade områden med mycket stor risk (riskklass 1) eller stor risk (riskklass 2) för människors hälsa eller miljön åtgärdas.

- År 2025 har användningen ökat av annan teknik än schaktning följt av deponering, utan föregående behandling av massorna.
- År 2025 är minst 25 procent av områdena med mycket stor risk för människors hälsa eller miljön (riskklass 1) åtgärdade.
- År 2025 är minst 15 procent av områdena med stor risk för människors hälsa eller miljön (riskklass 2) åtgärdade.
- År 2050 har alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade (riskklass 1 och 2).

5.3 Övriga

Naturvårdsverket har tagit fram nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken 2022 - 2024. Syftet är att öka tillsynen inom områden som ur ett nationellt perspektiv är extra angelägna under strategins period. Ett av sex fokusområden är Förorenade områden. Effektmål har bestämts till att tillsynsmyndigheterna har

tillräcklig förmåga och kunskap att kunna bedriva tillsyn av prioriterade förorenade områden samt att samtliga tillsynsmyndigheter bedriver aktivt tillsyn utifrån en fastställd handlingsplan eller motsvarande styrdokument. Se nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken

6. Miljö- och bygglovsnämndens mål för arbete med förorenade områden

Miljö- och hälsoskydd föreslår följande mål för miljö- och bygglovsnämndens arbete med förorenade områden:

Översiktliga mål

Miljö- och bygglovsnämnden ska bedriva egeninitierad tillsyn av förorenade områden utifrån en fastställd handlingsplan.

Detaljerade mål

Miljö- och bygglovsnämnden har som mål att under 2023 att se över och uppdatera registret över kommunens förorenade områden samt branschklassa identifierade objekt enligt Naturvårdsverkets branschlista.

Miljö- och bygglovsnämnden har som mål att under 2024 – 2026 inventera alla objekt i branschklass 1 och 2 enligt MIFO Fas 1.

Miljö- och bygglovsnämnden har som mål att varje år bedriva egeninitierad tillsyn av två objekt med riskklass 1 eller 2 enligt MIFO Fas 2.

Miljö- och bygglovsnämnden ska verka för att alla förorenade objekt i riskklass 1 och 2 som nämnden har tillsyn över vid behov är åtgärdade senast år 2050.

7. Strategi

För att kunna arbeta aktivt mot att nå miljömålet giftfri miljö är arbete med såväl egeninitierad som händelsestyrd tillsyn av förorenade områden viktigt. Miljö- och bygglovsnämnden kommer därför att arbeta enligt följande strategi.

- Miljö- och hälsoskydd ska upprätthålla kompetens och/eller rekrytera för att ha kompetens inom förorenade områden.
- Miljö- och hälsoskydd handlägger inkomna anmälningar och annan händelsestyrd tillsyn med tillräckliga resurser.

- Miljö- och hälsoskydd ska öka den egeninitierade tillsynen jämfört med nuläget.
- Miljö- och hälsoskydd ska ställa krav på att objekt i branschklass 1 och 2 inventeras och riskklassas.
- Miljö- och hälsoskydd ska ställa krav på att översiktliga undersökningar samt eventuella åtgärder för objekt i riskklass 1 och 2 utförs.
- Miljö- och hälsoskydd ska bevaka att undersökningar genomförs i samband med detaljplaner och bygglov vid misstanke om att föroreningar förekommer.
- Miljö- och hälsoskydd ska kontinuerligt uppdatera EBH-stödet.

8. Resursbehov

Miljö- och hälsoskydd har översiktligt räknat på vilken arbetstid som kommer att krävas för att hantera objekt inom EBH-stödet för att nå miljömålet 2050.

Framtagen behovsutredning visar att tillsyn av förorenade områden har ett resursbehov som uppgår till cirka 1200 timmar per år.

Den egeninitierade tillsynen av förorenade områden har länge varit nedprioriterad.

8.1 Finansiering

Enligt miljö- och bygglovsnämndens taxa för tillsyn enligt miljöbalken tas en timavgift ut för arbeten med förorenade områden. Detta är möjligt i de fall där det går att fastställa vem som är ansvarig för att åtgärda föroreningen. Om det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare har fastighetsägaren ett visst ansvar. Kommunen kan precis som andra verksamhetsutövare och markägare ha ett ansvar att undersöka och sanera förorenade områden.

Allt nödvändigt arbete med att undersöka de aktuella områdena kommer inte att kunna finansieras med avgifter. Mer resurser behöver tillföras för att arbetet ska kunna genomföras i den takt som krävs för att uppnå de regionala målen. För arbetet med att åtgärda förorenade områden är det möjligt att söka pengar från Naturvårdsverket via länsstyrelsen. Kommunen har också möjlighet att söka medel hos Naturvårdsverket till utredning och åtgärder av områden som är riskklassade som ettor. I undantagsfall kan medel gå till områden som är riskklassade som tvåor.

9. Länkar

EBH-karta, Lansstyrelsen.se: <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/miljo-och-vatten/forenade-omraden/kartor-over-forenade-omraden.html>

Tillsynsvägledning, Nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken 2022-2024, Naturvårdsverket.se, 2023-04-24, <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/#E-268405630>